

UDK:122.129

Baxromjon BAXRIDDINOV,
Qo'qon davlat pedagogika instituti o'qituvchi
E-mail: BaxriddinovBaxromjon79@gmail.com

PhD O.Ortiqov taqrizi asosida

THE FORMATION OF POLITICAL AND SOCIAL ACTIVISM IN THE INTERNET AND SOCIAL NETWORKS

Annotation

This article analyzes the impact of the internet and social networks on the formation of political and social activism. The internet has expanded citizens' access to information, decision-making, and participation in social movements. Online petitions, hashtag campaigns, and blogging activities play a crucial role in highlighting social issues. However, challenges such as disinformation, fake news, and "virtual activism" also exist. In Uzbekistan, public opinion is increasingly shaped through social media, strengthening the dialogue between the state and society.

Key words: Internet, social networks, political activism, public opinion, disinformation, blogging.

ФОРМИРОВАНИЕ ПОЛИТИЧЕСКОЙ И СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ В ИНТЕРНЕТЕ И СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЯХ

Аннотация

В данной статье анализируется влияние интернета и социальных сетей на формирование политической и социальной активности. Интернет расширил возможности граждан в получении информации, принятии политических решений и участии в общественных движениях. В частности, онлайн-петиции, хэштег-движения и блогерская деятельность играют важную роль в освещении проблем общества. Однако существуют и такие проблемы, как дезинформация, фейковые новости и "виртуальный активизм". В Узбекистане общественное мнение формируется через социальные сети, что способствует усилению диалога между государством и обществом.

Ключевые слова: Интернет, социальные сети, политическая активность, общественное мнение, дезинформация, блогерство.

INTERNET VA IJTIMOIIY TARMOQLARDA SIYOSIY-IJTIMOIIY FAOLLIKNING SHAKLLANISHI

Annotatsiya

Ushbu maqolada internet va ijtimoiy tarmoqlarning siyosiy-ijtimoiy faollik shakllanishiga ta'siri tahlil qilinadi. Internet fuqarolarning axborot olish, siyosiy qarorlar qabul qilish va ijtimoiy harakatlarda ishtirok etish imkoniyatlarini kengaytirdi. Ayniqsa, onlayn petisiyalar, hashtag harakatlari va bloggerlik faoliyati jamiyatdagi muammolarni yoritishda muhim rol o'ynamoqda. Shu bilan birga, dezinformatsiya, feyk yangiliklar va "virtual faollik" kabi muammolar ham mavjud. O'zbekistonda ijtimoiy tarmoqlar orqali jamoatchilik fikri shakllanib, davlat va jamiyat o'rtasidagi muloqot kuchayib bormoqda.

Kalit so'zlar: Internet, ijtimoiy tarmoqlar, siyosiy faollik, jamoatchilik fikri, dezinformatsiya, bloggerlik.

Kirish. Ijtimoiy tarmoqlarning paydo bo'lishi siyosiy va ijtimoiy faollik manzarasini tubdan o'zgartirdi, turli ijtimoiy qatlamlar o'rtasida misli ko'rilmagan darajada faollik va safarbarlikni ta'minladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti, Ma'naviyat va ma'rifat kengashi raisi Shavkat Mirziyoyev 2023-yil 22-dekabr kuni bu haqida shunday degan edi: "...ijtimoiy tarmoqlar orqali asosan chetdan, ba'zan hatto mamlakatning o'zida ham Konstitutsiya va qonunlarga zid pozitsiyalar ilgari surilayotgani, jumladan, diniy e'tiqod niqobi ostida yoshlarni ma'rifatga emas, jaholatga undash holatlari paydo bo'lmoqda." [1] Bu kabi ijtimoiy barqarorlikka destruktiv ta'sir ko'rsatadigan omillarni bartaraf etishda sohada olib borilayotgan ilmiy tadqiqotlarning, izlanish va tahlillarning o'z o'rni bor. Dunyoning turli tadqiqot markazlarida bu masalalar bo'yicha keng qamrovli ishlar olib borilmoqda, ma'lum bir ilmiy xulosalar qilinmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili. Instagram, Telegram, Facebook va Twitter kabi platformalar nafaqat muloqot vositasi, balki fuqarolar ijtimoiy-siyosiy faolligini va jamoaviy harakatlarni amalga oshirishi mumkin bo'lgan siyosiy munozara maydoni sifatida ham xizmat qilmoqda. Bu ijtimoiy tarmoqlarning mavjud hokimiyat tuzilmalariga an'anaviy siyosiy institutlar bilan birgalikda parallel ravishda faoliyat ko'rsatish imkoniyatlari mavjudligini ifodalab bermoqda. Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlarning faollikdagi rolini tushunish yoshlarning o'ziga xos ehtiyojlari va muammolarini hal qiladigan inklyuziv strategiyalarni ishlab chiqishda, raqamli asrda ularning ovozini kuchaytirish uchun muhim ahamiyat kasb etadi.

Raqamli asrda ijtimoiy tarmoqlar siyosiy va ijtimoiy faollikni rivojlantirishning muhim vositalariga aylandi, bu esa foydalanuvchilarga an'anaviy muloqot to'siqlarini yengib

o'tadigan muhokamalarda qatnashish imkonini beradi. Ushbu ijtimoiy tarmoqlarning zudlik bilan xabar tarqatish xususiyati ma'lumotlarni tezkor almashish imkonini beradi, faollarga deyarli bir zumda qo'llab-quvvatlashni safarbar qilish va turli masalalar bo'yicha xabardorlikni oshirish imkonini yaratadi. Masalan, tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, inqiroz davrida bunday platformalar ishtirok etish xususiyatini belgilashda muhim rol o'ynaydi, bunda siyosiy tanqid va o'zini namoyish qilish alohida ifoda maydonlarini topadi. Bundan tashqari, axborotning demokratlashuvi chetda qolgan ovozlarning jamoatchilik muhokamasida ishtirok etishiga imkon beradi, bu esa ijtimoiy adolatsizliklarga jamoaviy javobni kuchaytiradi. Endilikda ham davlat, ham jamiyat institutlari shu vaqtga qadar eshitilmagan ovozlariga ulq tutishi, ularga munosabat bildirishi lozim bo'ladi. Shunday qilib, ijtimoiy tarmoqlarning o'ziga xos xususiyatlari nafaqat muloqot mexanizmlarini ta'minlaydi, balki turli xil faol hikoyalarni kuchaytiradi, bu esa zamonaviy siyosiy faollik manzarasini sezilarli darajada shakllantiradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev ijtimoiy munosabatlarning yangi ishtirokchilari xususida so'z yuritib shunday degan edi: "Yana bir muhim masala – ayrim jurnalist va bloggerlarimizda bilim va professional malaka, bahs madaniyati yetishmasligi jamoatchilikni tashvishlantirmoqda.

Tadqiqot metodologiyasi. Bu boradagi eng asosiy vazifa – ana shunday kamchiliklarni chuqur o'rganib, ularni bartaraf etish, mavjud miqdor ko'rsatkichlarini sifat ko'rsatkichlariga aylantirish, ommaviy axborot vositalarining samaradorligini oshirishdan iborat.

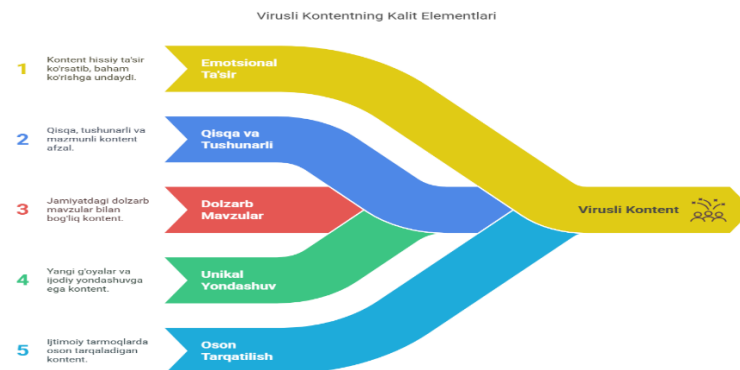
Biz bugun huquqiy demokratik davlat qurayotgan ekanmiz, jurnalistikaning butun dunyoda e'tirof etilgan,

o'zgaras talab va mezonlariga amal qilishimiz zarur. Bu mezonlarning eng asosiysi – xolislik va haqqoniylikdir. Binobarin, matbuot maydoniga kirgan inson – u jurnalist bo'ladimi, blogger bo'ladimi, bundan qat'i nazar – ana shu qoidalarga amal qilishi shart."

Ijtimoiy tarmoqlarda xeshteglar va virusli kampaniyalarning ko'payishi siyosiy va ijtimoiy faollik manzarasini sezilarli darajada o'zgartirdi. Xeshtegning ijtimoiy-siyosiy faollikni namoyon etishdagi o'rni zamonaviy raqamli kommunikatsiya muhitida juda muhim ahamiyat kasb etadi. Xeshteglar faqat axborot tarqatish vositasi emas, balki jamiyat fikrini shakllantirish, fuqarolik pozitsiyasini ifoda etish va ommaviy harakatlarni tashkil etishda ham samarali vosita sifatida xizmat qilmoqda. Avvalo, xeshteglar ma'lumotni tez va samarali tarqatish imkonini beradi. Ijtimoiy tarmoqlarda bir xil xeshteg

orqali yuborilgan postlar birlashib, muayyan mavzularga oid kontentni osonlik bilan topish imkoniyatini yaratadi. Masalan, #BlackLivesMatter yoki #FreePalestine kabi xeshteglar global e'tiborni tortadi va keng jamoatchilikning bu masalalarga nisbatan munosabatini namoyon etadi. Bundan tashqari, xeshteglar hamjihatlikni ta'minlash va turli ijtimoiy guruhlarini birlashtirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. Ushbu xeshteglar orqali fuqarolar umumiy maqsad va g'oyalar atrofida birlashib, turli aksiyalar, kampaniyalar va raqamli harakatlarni amalga oshirish imkoniga ega bo'ladilar. Shuningdek, xeshteglar jamoatchilik fikrini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega. Ular ijtimoiy tarmoqlarda muayyan mavzularni trendga aylantirib, ommaviy fikrni boshqara oladi. Ayrim hollarda esa ular siyosiy qaror qabul qilish jarayoniga ta'sir ko'rsatish darajasiga yetadi.

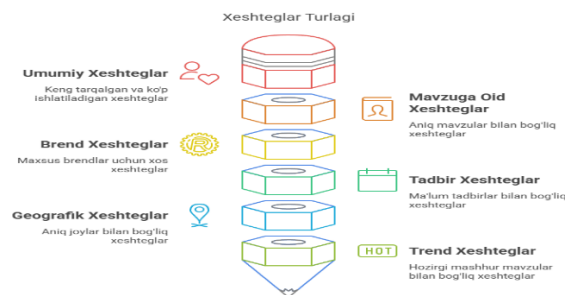
Tahlil va natijalar.

1.1-rasm. Virusli kontent

Ayrim davlatlarda senzura kuchli bo'lgan sharoitda, xeshteglar aholi ovozini eshittirish, voqealar haqida xolis ma'lumot tarqatishning yagona imkoniga aylanadi. Shu tariqa, xeshteglar senzura qarshi kurashda raqamli faollarning samarali quroliga aylanadi. Umuman olganda, xeshteglar raqamli faollikning ramziga aylangan. Ular orqali "onlayn piket", "aqliy qarshi turish", "virtual marsh" kabi raqamli namoyishlar amalga oshiriladi. Shu sababli, xeshteglar zamonaviy fuqarolik jamiyatidagi siyosiy va ijtimoiy faollikning ajralmas qismiga aylangan. Ushbu raqamli vositalar nafaqat ma'lumotlarni tez tarqatishni osonlashtiradi, balki umumiy maqsadlarga ega foydalanuvchilar o'rtasida hamjamiyatni faollashtiradi. Masalan,

TikTokning yuksalishi internetdagi mashhurlarning yangi to'liqlini bilan birga paydo bo'ldi, bunda ta'sir o'tkazuvchilar o'z kuzatuvchilariga ta'sir qiladigan strategik kontent orqali faollikni kuchaytiradilar va shu tariqa kampaniyalarda keng ishtirok etishga undaydilar. Shaxslar ushbu harakatlarda ishtirok etar ekan, ular texnologiya va ijtimoiy xatti-harakatlar o'rtasidagi o'zaro ta'sirni tan oladigan strategik axborot operatsiyalari nuqtayi nazaridan tahlil qilinishi mumkin bo'lgan hamkorlik dinamikasiga kirishadilar. Binobarin, xeshteglar va virusli kontent nafaqat muloqot vositasi vazifasini bajaradi, balki jamoatchilik fikrini faol shakllantiradi va jamoaviy harakatlarni safarbar etadi, shu orqali jamiyatni tubdan o'zgartirish imkoniyatlarini ilgari suradi.

1.2-rasm. Xeshteg turlari

Xulosa va takliflar. Xulosa qilib aytganda raqamli asrda internet va ijtimoiy tarmoqlar orqali siyosiy-ijtimoiy faollikning shakllanishi atroflicha tahlil qilingan. Ijtimoiy tarmoqlar shaxsiy muloqot vositasidan tashqari, jamoaviy fikr bildirish va siyosiy pozitsiyani namoyon etish imkonini beruvchi maydon sifatida shakllana boshladi. Facebook, Twitter, Telegram, Instagram kabi platformalar orqali fuqarolar siyosiy va ijtimoiy masalalarda o'z fikrini erkin ifoda etib, turli harakatlarni tashkillashtirish imkoniga ega bo'lmoqdalar. Ayniqsa, xeshteglar va virusli kontent raqamli faollikning muhim vositasiga aylanib, jamoatchilik fikrini shakllantirishda va ommaviy safarbarlikda katta ahamiyat kasb etmoqda.

Onlayn faollik oflayn harakatlar bilan uyg'unlashib, fuqarolarning siyosiy mobilizatsiyasini yanada samarali qilishga xizmat qilmoqda. Bu jarayonda ijtimoiy tarmoqlar fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda muhim omilga aylanib, siyosiy ong va

ishtirokni kuchaytirmoqda. Shu bilan birga, raqamli faollikning samaradorligiga tahdid soluvchi holatlar ham mavjud. Jumladan, noto'g'ri ma'lumotlar tarqalishi, dezinformatsiya kampaniyalari va "slaktivizm" — ya'ni faqatgina layk yoki post ulashish orqali yuzaki faollik — haqiqiy o'zgarishlarga to'sqinlik qilishi mumkin. Raqamli texnologiyalar va ijtimoiy tarmoqlar siyosiy faollik va demokratik jarayonlarning ajralmas qismiga aylandi. Ular jamiyatni safarbar qilish, jamoatchilik fikrini shakllantirish va hukumat bilan muloqot qilish vositasiga aylangan. Shu bilan birga, noto'g'ri axborotning tarqalishi, qutblanish va raqamli tengsizlik kabi muammolar ushbu jarayonning salbiy tomonlari sifatida namoyon bo'lmoqda. Shunday ekan, raqamli platformalarning siyosiy jarayonlardagi ta'sirini yanada samarali boshqarish va ularning ijobiy imkoniyatlarini maksimal darajada oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shu sababli, ijtimoiy tarmoqlardan oqilona va mas'uliyat bilan foydalanish, raqamli savodxonlikni oshirish, faollarning emotsional va ruhiy barqarorligini ta'minlash dolzarb vazifalardan biridir. Bu omillar jamiyatdagi siyosiy-ijtimoiy jarayonlarga faol ta'sir ko'rsatayotgan internet va ijtimoiy tarmoqlarning yangi imkoniyatlarini to'liq ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi. Shu

bilan birga, davlat va jamoat institutlari ham fuqarolarning raqamli faolligini inobatga olgan holda, strategik va inklyuziv siyosiy muloqotni yo'lga qo'yishlari zarur. Demak, raqamli faollik faqat axborot almashish vositasi emas, balki demokratik jarayonlarni faollashtiruvchi muhim kuch sifatida namoyon bo'lmoqda.

ADABIYOTLAR

1. <https://www.gazeta.uz/uz/2023/12/22/jadids/> - <https://www.gazeta.uz/uz/2023/12/22/jadids/> Мурожаат этилган сана: 22.12.2023 й.
2. Jacobsen, R. A., & Larsson, A. O. (2024). Business as Usual? Assessing Amplified Political Posts Across Social Media Platforms During the COVID-19 Pandemic. *Social Media + Society*, 10(4).
3. <https://president.uz/uz/lists/view/3675> - Матбуот ва оммавий ахборот воситалари ходимларига. Мурожаат этилган сана: 26.06.2020 й.
4. Abidin, C. 2020. Mapping Internet Celebrity on TikTok: Exploring Attention Economies and Visibility Labours. *Cultural Science Journal*, 12(1), pp. 77–103